

Aleksandar Petrović*

Ministry of Defence of the Republic of Serbia

Slobodan Radojević**

*Military Academy, University of Defence,
Belgrade, Republic of Serbia*

QUALITATIVE INSIGHT INTO FACTORS OF ENROLLMENT IN MILITARY HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN THE REPUBLIC OF SERBIA***

(Translation in *Extenso*)

Abstract

This paper explores the factors that influenced the decisions of cadets at the Military Academy (MA) and the Faculty of Medicine at the Medical Military Academy (MF MMA) to enroll in military higher education institutions (HEIs) in the Republic of Serbia. The research aimed to identify, through qualitative analysis of focus group responses, the reasons and motives behind cadets' enrollment decisions and their reflections on those decisions. The theoretical framework of this paper is based on empirical research findings and theoretical considerations regarding the factors and models of HEI selection applicable to both civilian and military contexts. The research was conducted on a sample of 32 cadets, and the data were sorted and analyzed through ten thematic categories. The results reveal that the decision of cadets to enroll in military HEIs in the Republic of Serbia was shaped by a complex mix of

* E-mail address: aleksandar.petrovic@mod.gov.rs; ORCID: 0009-0006-8508-9383.

** E-mail address: slobodan.radojevic@va.mod.gov.rs; ORCID: 0000-0001-6071-8151.

*** The research was conducted for the purpose of completing a doctoral dissertation.

social, institutional, and economic factors, many of which have already been identified in relevant scientific literature. The insights gained from this study can provide a foundation for developing an instrument for future quantitative research and refining higher education institutions' communication strategies.

Keywords: Military Academy, Faculty of Medicine of the Military Medical Academy, cadets, HEI choice, military profession, focus group.

INTRODUCTION

At the end of the seventies and the beginning of the eighties of the 20th century, in the context of accepting the marketing orientation as a model of institutional development of tertiary education institutions, it was noticed that the surrounding factors, which influence the business orientations worldwide, unavoidably and unequivocally impact them (Vrontis, Thrassou and Melanthiou 2007, 979). Higher education started being perceived as “goods” or “services” offered to potential students, i.e., “buyers” or “clients”. In this sense, universities adopted marketing in response to the following challenges: financial sustainability, increased competitiveness, globalization, and the perception of education in the sense of its market value (Maringe and Gibbs 2008, 29–43; 60). For higher education institutions to be able to develop efficient marketing strategies and position themselves strategically, they must understand the factors and recognize the legitimacy of decision-making processes among future students.

Although numerous research dealing with theoretical conceptualizations and empirical research on factors and models of choice of civilian higher education institutions (HEIs) have been published in the previous decades, in scientific literature, there is almost a complete absence of analyses relating to military higher education institutions (see Hemsley-Brown and Oplatka 2015; Paulsen 1990). The only empirical research identified in relevant databases refers to the choice of the Military Academy in the Republic of Türkiye, while in Serbia, research systematically dealing with this topic is not known (see Balik and Başpınar 2022). We are speaking of a deficiency that indicates a need for new, scientifically founded insight into the nature and dynamics of

decision-making among the youth who opt for the officer calling by enrolling into the Military Academy (MA) and the Faculty of Medicine of the Medical Military Academy (FM MMA), which is the key research problem of this paper.

During the significant reform of the higher military education in Serbia in the first decade of this century, the key determinants were the following: normative and doctrinal assumptions, educational determinants (above all, the Bologna declaration), defining the profile of an officer and previous results of research of the military education system (Marček i Jeremić 2009, 182–183). By adjusting to the demands of Bologna, the military higher education institutions (MHEIs) in the Republic of Serbia made a huge step towards integration into a unique educational system and, with their civilian counterparts, they compete in the “educational market” with the inevitable need for understanding and anticipating the current challenges of competitiveness. The question of opting for the MHEI holds specific significance in light of generational changes and the specifics of Generation Z, whose communication habits, values, and career preferences significantly deviate from the previous generations (see Turner 2015; Perić, Mamula-Nikolić and Delić 2020). The youth today place great value on stability and job security. At the same time, they expect flexibility, room for advancement, and respect for personal values, which in many respects does not fit into the strict hierarchy and structure of the military system (Savić, Lazarević and Grujić 2023, 130–132; Deloitte n.d.).

The subject of this research is the factors influencing the decision of young people to enroll in MHEI in the Republic of Serbia, with a special reference to their subjective interpretations of motivation and evaluation of their own decision on enrollment. The research is directed towards understanding the determinants in the decision-making process regarding enrolment and the meaning the youth gives to military education as the initial step in the forthcoming career of an officer.

This paper aims to identify and interpret the reasons and motives that influenced the MA and the FM MMA cadets to enroll in MHEI through a quantitative analysis of the focus group results and to offer insight into their satisfaction with that decision. The results presented in this paper offer a basic insight into the reasons for choosing these specific institutions and represent a foundation for the continuance of empirical research in the following, quantitative phase.

The analysis is based on two interrelated and complementary aspects: the reasons and motives of cadets for enrollment on one side and their satisfaction with the decision made on the other. In this way, it is possible to examine the factors that could influence the decision of young people to opt for a military career through education at the MHEI and compare them with the results obtained through scientific research in the field of choice of civilian and military HEIs.

METHODOLOGY

The focus group method was used for conducting the qualitative research. Contrary to a group interview, its methodological predecessor, in a focus group, focuses on the interaction among participants (Merton 1987, 556–557). According to Kitzinger (1994, 122), focus groups are “a form of group discussions organized for researching a defined set of questions. The group is focused on some form of collective activity. Most importantly, the focus groups differ from the broader category of group interview by explicit use of group interaction as research data” (Stalmeijer et al. 2014, 1). In a focus group, the moderator (or interviewer) directs the discussion to a specific topic or a set of questions, inciting participants to exchange opinions. Focus groups are often used in early phases of research to identify patterns in participants’ responses, which could be used as a foundation for developing hypotheses to be confirmed or discarded through quantitative research (Merton 1987, 558). Bearing in mind the fact that, in the available literature, there is no applicable and scientifically verified instrument (scale) used for examining the influence of different factors on opting for the MHEI and that, when speaking of civilian HEI, the factors are examined in the literary as contrasted to social, economic, political or geographic (regional) context. In the given example, qualitative research enables the identification of five variables that will provide a broader insight into this issue and create a basis for the quantitative phase of empirical research.

The research on which this paper was based was conducted in April 2024 based on the consent of the University of Defense rector, the head of the Military Academy, and the Dean of the Faculty of Medicine of the MMA. A mixed group of 32 cadets was formed: 20 from the Military Academy (twelve males and eight females) and twelve from the Faculty of Medicine of the MMA (four males and eight females), evenly distributed according to their study years. The Command of the Cadet

Brigade ensured cadets' participation with different academic success and territorial origin, per the statistical regions of the Republic of Serbia.

During the focus group, the participants were informed that they were expected to name the decisive reasons regarding their decision to enroll in the military HEI. In the first round of giving statements, the cadets were offered the possibility to present one or two main reasons or motives. Afterwards, interaction within the focus group was encouraged, which took place in a constructive and encouraging atmosphere since a certain number of cadets were reserved and sparse in their responses during the first statement. After presenting the reasons and motives for opting for the MHEI, the discussion was initiated on satisfaction with the decision to enroll in MA and FM MMA. The responses and statements of participants were recorded in the previously prepared table form and afterwards classified into thematic categories. By the previously examined literature, they were prepared for further qualitative analysis.

RESULTS

After the systematization of data acquired from the chosen group regarding the question on the reasons that were determinant for their decision to enroll into the Military Academy, that is, the Faculty of Medicine of the MMA, a total of 34 different answers were acquired, all presented and ranked in Table 1 in accordance to the type of MHEI, gender and in total (the values are presented in %, for more straightforward interpretation, are rendered whole). The majority of answers/reasons (12) were mentioned up to four times. Six responses have a score of 5, the highest score simultaneously, while three statements, that is, reasons, were mentioned only once.

Table 1 – Ranking of responses of the focus group to the question of reasons that were determinant for opting to enroll in MA and FM MMA according to frequency

R	Response	MA		FM MMA		M		F		?	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1	Support of parents.	2	10	3	25	3	19	2	13	5	16
2	Officers “enjoy” high social status.	2	10	3	25	2	13	3	19	5	16
3	In military schools, you develop the ability to overcome all challenges (both personal and professional).	2	10	3	25	3	19	2	13	5	16
4	Military schools have the advantage compared to civilian ones due to special skills acquired at them - driving test is passed, certificate of foreign language proficiency is obtained, cadets learn to ski, etc.	2	10	3	25	3	19	2	13	5	16
5	People who graduate from the Military Academy or the FM MMA are more mature and ready for life than their counterparts from the civilian world.	2	10	3	25	3	19	2	13	5	16
6	I could overcome the education challenge at the MA/FM MMA.	2	10	3	25	3	19	2	13	5	16
7	It is important to me to have a guaranteed job after completing my studies.	2	10	2	17	2	13	2	13	4	13
8	Because I see myself as a patriot.	2	10	2	17	2	13	2	13	4	13
9	Because I believe that every man should be ready to defend their country with arms in case of war.	2	10	2	17	2	13	2	13	4	13
10	I like order and discipline.	2	10	2	17	2	13	2	13	4	13
11	I want to acquire highly proficient titles and competencies throughout my career.	2	10	2	17	2	13	2	13	4	13
12	Studies at the MA and FM MMA offer a unique combination of theory and practice.	2	10	2	17	2	13	2	13	4	13

13	As an officer of the Serbian Army, I would enjoy respect from the people I know.	2	10	2	17	2	13	2	13	4	13
14	In military school, you train your soul and your body equally.	2	10	2	17	2	13	2	13	4	13
15	Because the army was always highly respected in my family.	2	10	2	17	2	13	2	13	4	13
16	The positive attitude of my peers.	2	10	2	17	2	13	2	13	4	13
17	People from my close surroundings have a high opinion of the army.	2	10	2	17	2	13	2	13	4	13
18	I believe I am talented in leadership and command.	2	10	2	17	2	13	2	13	4	13
19	Because (MA/FM MMA) is an exquisite educational institution.	2	10	1	8	1	6	2	13	3	9
20	Because education is free, and cadets have a monthly "wage".	2	10	1	8	1	6	2	13	3	9
21	I always enjoyed military/war-themed movies.	2	10	1	8	1	6	2	13	3	9
22	The predictability of my career is important to me.	2	10	1	8	1	6	2	13	3	9
23	The Military Academy/FM MMA truly prepares you for your future profession.	2	10	1	8	1	6	2	13	3	9
24	Because I believe that modern teaching means and methods are used at the MA and FM MMA.	2	10	1	8	1	6	2	13	3	9
25	I feel powerful in the uniform.	2	10	1	8	1	6	2	13	3	9
26	Because of good sports content.	2	10	1	8	1	6	2	13	3	9
27	I knew I would be extremely physically prepared when I graduated from military school.	2	10	1	8	1	6	2	13	3	9
28	Since childhood, I have listened to the stories of the military and military topics from my parents and close relatives.	2	10	1	8	1	6	2	13	3	9
29	Because the diploma of the Military Academy or the FM MMA is worth more than the diploma from civilian faculties.	1	5	1	8	1	6	1	6	2	6

30	Top professors teach at the Military Academy/Faculty of Medicine of the MMA.	1	5	1	8	1	6	1	6	2	6
31	I was born to be an officer/military doctor.	1	5	1	8	1	6	1	6	2	6
32	As an officer of the Serbian Army, I will have a good salary.	1	5	0	0	1	6	0	0	1	3
33	I enrolled in military school because I knew I could advance in my career and be promoted to higher ranks.	1	5	0	0	1	6	0	0	1	3
34	I enrolled in military school because I wanted to become independent.	1	5	0	0	1	6	0	0	1	3

Source: Author's analysis

Each cadet provided at least one and up to five responses to the question asked. The majority of cadets (25 out of 32) listed two determinant reasons for enrolling in MHEI. Two cadets listed only one reason each, while one listed five answers. The distribution of the number of responses (reasons) according to respondents is presented in Table 2.

Table 2 – Distribution of responses

Number of repeated answers	1	2	3	4	5
Number of cadets according to the number of answers	2	25	12	6	1

Source: Author's analysis

During the discussion in the focus group, statements of cadets reflecting their satisfaction with the decision to enroll in the Military Academy, that is, the Faculty of Medicine of the MMA, are recorded. The responses are recorded by the interviewer and systematized in Table 3. The cadets had an opportunity to confirm more answers with which they agreed. Out of ten recorded statements, five statements presented, confirmed by at least eight cadets (25% of the total), were chosen.

Table 3 – Overview of statements of the MA and FM MMA cadets on their satisfaction with their decision to enroll

R	Statement	MA		FM MMA		?	
		N	%	N	%	N	%
1	I am proud that I will become an officer of the Serbian Army.	10	50	4	33	14	44
2	The Military Academy/FM MMA was my first choice upon choosing a higher education institution.	8	40	4	33	12	38
3	When the moment came for me to apply to the MA/FM MMA, I had no doubts whether I should do it.	9	45	3	25	12	38
4	I do not regret that I enrolled in the MA/FM MMA.	7	35	4	33	11	34
5	I recommend that the person I hold dear and close enroll in a military school.	5	25	3	25	8	25

Source: Author's analysis

The results presented in this chapter are the foundation for analyzing and categorizing the acquired data, which will be put into the context of relevant literature.

DISCUSSION

The quality of responses to the question about the motives and reasons for choosing the MHEI was balanced among the cadets of the MA and the FM MMA. This was not the case despite the expectations that the responses of MA and FM MMA cadets would significantly differ. To a certain extent, this can be explained by the fact that both belong to the Cadet Brigade; they share the living and working space, leading to specific responses to homogenization. Moreover, on the specific sample, it is possible to conclude whether there are significant differences in the distribution regarding gender. In specific responses, a convergence of opinions, identified by Merton as one of the potential flaws of focus groups (Merton 1987, 555), is noticeable. For example, a response that one of the reasons for enrolment was “the inclination towards watching

movies with the military, that is, war thematics”, listed by one cadet in the first round of statements, was later mentioned two more times during the discussion. A similar was the case of the following responses: “I deemed myself capable to overcome the challenge of education at the MA/FM MMA”, “In military schools, you develop abilities of overcoming all challenges (both personal and professional)” and “I enrolled into military school because I want to become independent”.

Through the analysis of the quality and content of the answers provided regarding reasons for enrolling in the MHEI, they were systematized into ten groups and ranked in Table 3 by the average number of repetitions, starting from the highest to the lowest, as follows:

1. *Cultural capital* – personal inclinations and values passed along to the individual from their family and social environment they grow up in (see Balik and Başpınar 2022; Angulo, Pergelova and Rialp 2010; Chung et al. 2009; Bourdieu 2018). This group of responses includes the ones speaking of patriotism, beliefs that defending a country is every man’s (patriot) duty, inclinations towards order and discipline, and the love towards movies on military topics. This group of answers could have been named “inclination towards military profession” since it, in concretum, refers to the nature and fundamental values of the military calling. In this sense, the army is an essential institution for creating national identity and accepting common values (Starčević 2024). Some research identifies inclination towards a specific calling as the key factor in the choice of future faculty, whose significance surpasses all other factors (López-Bonilla et al. 2012);

2. *Status* – perception or the wished image of an officer’s position in society. This group of responses points to a specific number of cadets of the MA and the FM MMA who, probably under the influence of cultural capital, built up on the attitude regarding the prestige of the officer profession and the opportunity to climb the social ladder in this way. Laura Perna elaborates on the sociological models of acquiring status as a background for her conceptual model of the choice of HEI (see Perna 2006, 110–114). In the research conducted by López-Bonilla and others (2012), the perceived reputation of a specific profession in society, besides personal motivation – inclination towards a specific calling – is among those that significantly influence the decision to choose the HEI. This factor of choice is identified in the research of factors contributing to the choice of MA in Türkiye as well (see Balik and Başpınar 2022);

3. *Personal growth* – attending the MHEIs as an opportunity to mature and master the abilities and skills that cannot be acquired in civilian schools. We are speaking of a specific group of responses which, to a certain extent, can be linked with the elitist idea of the military profession, but still stand out in terms of a clearly expressed wish and need for personal growth. In a limited sense, this can also be perceived through the prism of “social and experiential benefits” mentioned in their work by Callender and Jackson (Callender and Jackson 2008, 413). In the said research, the respondents stated the following: “going to college is a worthy experience”, and “one of the best aspects of going to the university is the development of oneself as a person” (Callender and Jackson 2008, 413);

4. *Influence of close individuals* – support and encouragement to the cadets from their families and friends upon enrolling in the MHEI. We are speaking of a factor of choice quite extensively examined in the literature (see Gao, Ng and Lee 2021; Balik and Başpinar 2022; Prakhov, Kotomina and Sazhina 2020; Iacopini and Hayden 2017). Even though the influence of parents is more often mentioned as being decisive in choosing the institution of tertiary education, the focus group most often linked in their responses the parental encouragement with the attitude of their close surroundings regarding the possibility of enrolling in a military school. Therefore, the responses regarding the influence of parents, family, and friends are put into one common category;

5. *Quality of military education* – a set of answers emphasizing the specificity of the educational offer of higher education institutions and their study programs, i.e., their specific institutional characteristics. According to the paper written by Bonnema and Van der Waldt (Bonnema and Waldt 2008), the factor of choice named “content of the study program” is especially important to the students who are taking the quality and relevance of the curriculum into consideration in relation to their academic and professional goals. According to these authors, the students put special value on academic and practical components of the curriculum, including the method of conducting the program and applicability of the knowledge in comparison to their personal academic and professional goals (Bonnema and Waldt 2008, 6–8). Callender and Jackson call in their paper upon the stance of the Government of Great Britain that “the choice of students will be an increasingly significant driver of quality of education since students are choosing quality courses that will offer them higher-level skills necessary during their working

life” (Callender and Jackson 2008, 413). This explains the answers in which it is stated that the reason for choosing the MA and FM MMA is the directionality of their study programs towards the unity of theory and practice, carrying along a set of specific knowledge and skills necessary for the officer profession, i.e., military doctor, which is in accordance with the research on the topic of choosing the MA in Türkiye (see Balik and Başpınar 2022);

6. *Auto-perception* – beliefs on personal capabilities and talents in the context of being predisposed to the military perception. In this group of responses, the ones showing that the MA and FM MMA cadets see themselves as gifted for the callings of officers and military doctors are systematized. Suppose this group of answers is perceived in the context of Chapman’s college choice model. In that case, it is clear that they uncover a set of individual characteristics of students the author calls “Aptitude”, i.e., “Self-image”, as presented in their model by Hansen and Litten (see Chapman 1981; Vrontis 2007, 981–982). Balik and Başpınar single out self-assessment of abilities and talents for the military career as a significant factor in the choice of the military academy in Türkiye (Balik and Başpınar 2022, 56);

7. *Benefits* – the reasons for enrolment are dominantly based on economic parameters, which point out the advantages of free education, safe employment, and the expected wage. The most influential factor was the certainty or security of employment after completing the studies in the research on factors of choice of HEI in Serbia (see Mitić i Mojić 2020). The significance of this issue is stressed in other research (see Platz and Holtbrügge 2016; López-Bonilla et al. 2012; Maringe 2006). The response that the reason for choosing the MHEI was “good wage” is also supported by the results of a research series (see Mitić i Mojić 2020; Delavande and Zafar 2019). The benefits of free education in military HEIs in Serbia and monthly stipends (wages) provided to the MA and FM MMA cadets, when listed as motivation for enrolment, can be linked with research stressing the significance of stipends and financial benefits upon choosing civilian HEIs (see Kaye 2021). Almost the same factors of choice of the Turkish MA are listed by Balik and Başpınar (Balik and Başpınar 2022), who established that the financial stability and social benefits of military service, with the possibility of being awarded a stipend, make choosing this MHEI significantly more attractive to future students;

8. *Career* – this group includes responses related to beliefs that the military career is predictable and enables advancement, high ranks, knowledge, and professional competencies. We are speaking of a set of institutional characteristics that result from a specific role of the MHEI to school officers for the army's needs (Morin and Chanut 2018). The said reasons are entirely by the results of the research conducted by Balik and Başpınar (Balik and Başpınar 2022), who include the professional development and the possibilities for advancement into a factor of choosing the Turkish MA, called “career possibilities”, which is, as stressed, attractive to young and ambitious people. Besides, in the quoted paper, this factor is not examined in the literature in a manner that would be suitable for interpreting responses to questions given in the focus group. As a term, the career perspectives are most often linked in research to the possibility of employment and high wages upon graduation;

9. *Physical culture* is a specific group of answers that are singled out because they mention reasons for enrolling in the MHEI, due to the sporting content and the education and training system, which promotes the development of physical abilities. It is necessary to stress that the said factor is rarely mentioned in literature as independent, and its attributes are most often linked to location, infrastructure, and quality of educational plans and programs. In their research, Bonnema and Van der Walddt (Bonnema and Walddt 2008) attribute the possibility of playing sports during studies as a factor in the decision on the enrolment of the less motivated students, with little *direction*. Akareem and Hossain concluded similarly (Akareem and Hossain 2016, 62), discovering that students who play sports (and participate in extracurricular activities in general) usually have lower academic expectations than the ones not doing so. However, the results of this qualitative research do not offer the possibility to confirm such statements. In the responses making up the group “physical culture”, there are also some contextual overlaps with the group called quality of military education, in concretum, in the case of the following answer: “In military school, you train your soul and body equally” and “I knew that, when I graduate from military school, I will be extremely physically prepared.” Moreover, the response “due to good sporting contents” can also be interpreted as emphasizing the significance of the sporting infrastructure since the focus group cadets stressed their impressions of the sports center, the athletic hall, and the Military Academy. Still, this paper's answers were singled out for their specificity and for conducting further quantitative research. It is necessary

to stress that this factor is not identified in the research on the factors of choice of the MA in Türkiye (Balik and Başpınar 2022);

10. *Reputation* – a set of responses on the reasons for enrolling in the MA and FM MMA based on the reputational characteristics of the MHEI. We can presume that the said reasons are closely linked to the ones presented in the groups’ “cultural capital” and “influence of close individuals” since the perception of the reputation of the MHEI among future students in this period must have been generated in the closest surrounding and eventually through the media. In terms of examining the reputation of HEI as a factor of choice, there is a series of research that directly confirms its influence (see Mitić and Mojić 2020; Platz and Holtbrügge 2016; Munisamy, Jaafar and Nagaraj 2013).

Table 4 – Overview of responses by groups

<i>R</i>	Response/statement/claim	Factor	Literature
1	Because I see myself as a patriot.	Cultural capital	Angulo, Pergelova and Rialp 2010; Chung et al. 2009; Bourdieu 2018.
	Because I believe that every man should be ready to defend their country with arms in case of war.		
	I like order and discipline.		
	I always enjoyed military/war-themed movies.		
2	I feel powerful in the uniform.	Status	Balik and Başpınar 2022; Perna 2006; Bourdieu 2018; López-Bonilla et al. 2012.
	Officers “enjoy” high social status.		
	As an officer of the Serbian Army, I would enjoy respect from the people I know.		
3	People who graduate from the Military Academy or the FM MMA are more mature and ready for life than their counterparts from the civilian world.	Personal growth	Callender and Jackson 2008.
	In military schools, you develop the ability to overcome all challenges (both personal and professional).		
	I enrolled in military school because I want to become independent.		

4	Because the army was always highly respected in my family.	Influence of close individuals	Gao, Ng and Lee 2021; Balik and Başpinar 2022; Prakhov, Kotomina and Sazhina 2020; Iacopini and Hayden 2017.
	Support of parents.		
	Since childhood, I have listened to the stories of the military and military topics from my parents and close relatives.		
	The positive attitude of my peers.		
5	People from my close surroundings have a high opinion of the army.	Quality of military education	Bonnema and Waldt 2008; Akareem and Hossain 2016.
	The Military Academy / FM MMA truly prepares you for your future profession.		
	Military schools have the advantage compared to civilian ones due to special skills acquired at them – driving test is passed, certificate of foreign language proficiency is obtained, cadets learn to ski, etc.		
	Studies at the MA and FM MMA offer a unique combination of theory and practice.		
6	Because I believe that modern teaching means and methods are used at the MA and FM MMA.	Auto-perception	Balik and Başpinar 2022; Vrontis 2007; Chapman 1981.
	I could overcome the education challenge at the MA / FM MMA.		
	I was born to be an officer/military doctor.		
7	I believe I am talented in leadership and command.	Benefits	Kaye 2021; Mitić and Mojić 2020; Delavande and Zafar 2019; Platz and Holtbrügge 2016; López-Bonilla et al. 2012; Callender and Jackson 2008; Maringe 2006.
	It is important to me to have a guaranteed job after completing my studies.		
	As an officer of the Serbian Army, I will have a good salary.		
	Because education is free, and cadets have a monthly “wage”.		

8	I enrolled in military school because I knew I could advance in my career and be promoted to higher ranks.	Career	Balik and Başıpınar 2022; Morin and Chanut 2018; Platz and Holtbrügge 2016; Bonnema and Waldt 2008; Akareem and Hossain 2016.
	The predictability of my career is important to me.		
	I want to acquire highly proficient titles and competencies throughout my career.		
9	In military school, you train your soul and your body equally.	Physical culture	Bonnema and Waldt 2008.
	Because of good sports content.		
	I knew I would be extremely physically prepared when I graduated from military school.		
10	Because (MA/FM MMA) is an exquisite educational institution.	Reputation	Mitić and Mojić 2020; Platz and Holtbrügge 2016; Munisamy, Jaafar and Nagaraj 2013.
	Because the diploma of the Military Academy or the FM MMA is worth more than the diploma from civilian faculties.		
	Top professors teach at the Military Academy/Faculty of Medicine of the MMA.		

Source: Author's analysis

If we perceived the previously examined responses, that is, groups of responses, as potential influence factors regarding the choice of the MHEI, their broad generalization by the criteria developed by Paulsen (Paulsen 1990) or Hemsley-Brown and Oplatka (Hemsley-Brown and Oplatka 2015) would be limiting. Paulsen classifies the factors of choice of HEI into three broad groups: 1) characteristics of the (future) student – high school success, socioeconomic status, influence of family and peers and personal preferences; 2) institutional factors, which include location, availability and quality of study programs, schooling expenses and selectivity of acceptance and 3) factors of environment, which include demographic changes, economic circumstances and public policies (see Paulsen 1990). In the systematic overview of literature on the topic of influential factors regarding the choice of university, Hemsley-Brown and Platka also singled out three groups of factors as follows: 1) factors

linked with students – demographic and academic; 2) factors linked to the institution – general characteristics of the HEI, outcomes and benefits and quality and 3) interaction factors between characteristics of students and the HEI, referring to – financial aspects, sources of information, location and physical availability (see Hemsley-Brown and Oplatka 2015).

For example, according to Paulsen, the factor (group of answers) of status, which reflects the perception or the desired image of the officer's position in a society, can be classified into any of the three broad groups. Since *status* points to personal preferences, it can be perceived as a characteristic of a (future) student. Moreover, this group of answers indeed is linked with the perception of institutional characteristics of the MHEI in a narrower sense and the military (as the umbrella organization) in a broader sense. Ultimately, the *status* is linked with wider social and economic circumstances, which could also classify it among the environmental factors. A thought experiment with the same variable gives a similar result in the context of Hemsley-Brown and Oplatka's classification (2015). *Status* is, to a great extent, a reflection of the characteristics of a future cadet and the features of the institution which member (cadet) they wish to become. Moreover, *status* also has an interactive component because, as a factor of choice, it influences the future cadet and the institution without giving either party an exclusive sphere of influence.

The previous conclusion explains that Balik and Başpınar (2022), when researching influential factors of choosing the MA in Türkiye, did not resort to generalization, but indeed to specification of influential factors for their more precise and more clear examination, which would be more suitable in this case.

Based on the heterogeneity of the identified factors in this qualitative research, it can be assumed that the model of choosing the MHEI in the Republic of Serbia most probably would not exhibit excluding attributes of classical social models of gaining status but could possess specific characteristics of economic models of investment into human capital (see Perna 2006). Such acquired typology can serve as a foundation for constructing instruments in further qualitative analysis of the choice of the MHEI in Serbia.

CONCLUSION

The results acquired at the focus group point to the fact that the cadets of the MA and the FM MMA made their decisions to enroll into these institutions most probably based on the attitudes and opinions on the army and the military profession formed in their childhood and early youth, under the influence of family and close individuals. For them, education and the Military Academy and the Faculty of Medicine of the MMA represent an opportunity to rise on the social ladder and acquire affirmation of their perceived inclinations and talents, and develop psychophysical abilities.

They perceive as advantages of education at the MHEI as the directionality of their study programs towards acquiring concrete knowledge and skills needed for the upcoming service, the possibilities for acquiring additional qualifications and secured employment, secure career advancement, and financial benefits of the military service. For them, the military HEI has a reputation for academic excellence and elitism compared to its civilian counterparts.

Considering the acquired responses' comprehensiveness and diversity, we can conclude that the decision to enroll in the MHEI results from actions of several mutually connected personal, familial, institutional, and broader social factors. This research offered an initial qualitative insight into the field that has not been sufficiently examined in the scientific literature until now.

The limitation of this research is primarily embodied in a relatively small sample and the possible influence of the work dynamics on the honesty of specific responses, which is also one of the pronounced flaws of the focus group method. In these limitations, we could also include that the research was reduced to exclusively MA and FM MMA cadets and did not include enrolment candidates. Moreover, the retrospective of the research could have led to the deformation of respondents' attitudes, especially those from the senior years of study. Thus, it is possible that they were corrected to a certain extent under the influence of many years of living in the military environment.

Despite the previously mentioned limitations, the acquired results offer a solid foundation for the creation of instruments and hypotheses for the next qualitative phase of research which will, with the use of suitable statistical methods, and a significantly bigger sample, enable

more clear and more precise examination of influential factors that opt the youth to enroll into the MHEI.

In light of contemporary challenges of marketization of higher education, the specifics of the current generation and positioning of the military profession as one of many career choices offered to young people, this research can also serve as a guideline for creating and adjusting the promoted activities of the MA and the FM MMA, by the expectations and values of the target group.

REFERENCES

- Akareem, Husain Salilul, and Syed Shahadat Hossain. 2016. "Determinants of Education Quality: What Makes Students' Perception Different?" *Open Review of Educational Research* 3 (1): 52–67. DOI: 10.1080/23265507.2016.1155167.
- Angulo, Fernando, Albena Pergelova, and Josep Rialp. 2010. "A Market Segmentation Approach for Higher Education Based on Rational and Emotional Factors." *Journal of Marketing for Higher Education* 20 (1): 1–17. DOI: 10.1080/08841241003788029.
- Balık, Hasan, and Adem Başpınar. 2022. "Psychometric Evaluation of the Factors for University Choice Scale in a Military Academy." *Istanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi / Istanbul University Journal of Sociology* 42 (1): 45–63. DOI: 10.26650/sj.2022.42.1.0101.
- Bonnema, Jeanne, and De la Rey Van der Waltd. 2008. "Information and Source Preferences of a Student Market in Higher Education." *International Journal of Educational Management* 22 (4): 14–27. DOI: 10.1108/09513540810875653.
- Bourdieu, Pierre. 2018. "The Forms of Capital." *The Sociology of Economic Life* 78–92. DOI: 10.4324/9780429494338-6.
- Callender, Claire, and Jonathan Jackson. 2008. "Does the Fear of Debt Constrain Choice of University and Subject of Study?" *Studies in Higher Education* 33 (4): 405–429. DOI: 10.1080/03075070802211802.
- Chapman, David W. 1981. "A Model of Student College Choice." *The Journal of Higher Education* 52 (5): 490–505. DOI: 10.1080/00221546.1981.11778120.
- Chung, Kim-Choy, David Holdsworth, Yongqiang Li, and Kim-Shyan Fam [Chung et al.]. 2009. "Chinese 'Little Emperor', Cultural Values and Preferred Communication Sources for University Choice."

- Young Consumers Insight and Ideas for Responsible Marketers* 10 (2): 120–132. DOI: 10.1108/17473610910964705.
- Delavande, Adeline, and Basit Zafar. 2019. “University Choice: The Role of Expected Earnings, Nonpecuniary Outcomes, and Financial Constraints.” *Journal of Political Economy* 127 (5): 2343–2393. DOI: 10.1086/701808.
- Deloitte. n.d. “2025 Gen Z and Millennial Survey.” *Deloitte*. Last accessed April 13, 2025. <https://www.deloitte.com/global/en/issues/work/content/genz-millennialsurvey.html>.
- Gao, Fang, Jacky Chi Kit Ng, and Wincy Wing Sze Lee. 2021. “Are the Effects Always Positive? Rethinking the Role of Parental Social Capital in the University Choice Process.” *International Studies in Sociology of Education* 32 (3): 717–739. DOI: 10.1080/09620214.2021.1886596.
- Hemsley-Brown, Jane, and Izhar Oplatka. 2015. “University Choice: What Do We Know, What Don’t We Know and What Do We Still Need to Find out?” *International Journal of Educational Management* 29 (3): 254–274. DOI: 10.1108/ijem-10-2013-0150.
- Iacopini, Luna, and Martin Hayden. 2017. “The Role of Parents in University Choice: Evidence from Vietnam.” *The Asia-Pacific Education Researcher* 26 (3): 147–154. DOI: 10.1007/s40299-017-0335-4.
- Kaye, Neil. 2020. “Evaluating the Role of Bursaries in Widening Participation in Higher Education: A Review of the Literature and Evidence.” *Educational Review* 73 (6): 775–797. DOI: 10.1080/00131911.2020.1787954.
- Kitzinger, Jenny. 1994. “The Methodology of Focus Groups: The Importance of Interaction between Research Participants.” *Sociology of Health & Illness* 16 (1): 103–121. DOI: 10.1111/1467-9566.ep11347023.
- López-Bonilla, J. M., Barrera Barrera, R., Rodríguez Serrano, M. Á., López-Bonilla, L. M., Palacios Florencio, B., Reyes Rodríguez, M. C., and B. Sanz Altamira [Lopez-Bonilla et al.]. 2012. “Reasons Which Influence the Students’ Decision to Take a University Course: Differences by Gender and Degree.” *Educational Studies* 38 (3): 297–308. DOI: 10.1080/03055698.2011.598690.
- Marček, Jan, and Radun Jeremić. 2009. “Higher military education system reform in the Republic of Serbia: Serbian Army mission and the Bologna Process.” *Vojno delo* 61 (4): 129–185.
- Maringe, Felix. 2008. *Marketing Higher Education: Theory and Practice*. New York: McGraw-Hill Education.

- Maringe, Felix. 2006. "University and Course Choice." *International Journal of Educational Management* 20 (6): 466–479. DOI: 10.1108/09513540610683711.
- Merton, Robert K. 1987. "The Focused Interview and Focus Groups: Continuities and Discontinuities." *Public Opinion Quarterly* 51 (4): 550. DOI: 10.1086/269057.
- Mitić, Sanja, and Dušan Mojić. 2020. "Student Choice of Higher Education Institutions in a Post-Transitional Country: Evidence from Serbia." *Economic Research* 33 (1): 3509–3527. DOI: 10.1080/1331677x.2020.1774794.
- Morin, Gabriel, and Véronique Chanut. 2018. "Who Drives an Officer's Career, the Individual or His Institution? The Case of French Officers." *International Review of Administrative Sciences* 86 (2): 388–406. DOI: 10.1177/0020852318768005.
- Munisamy, Susila, Noor Ismawati Mohd Jaafar, and Shyamala Nagaraj. 2013. "Does Reputation Matter? Case Study of Undergraduate Choice at a Premier University." *The Asia-Pacific Education Researcher* 23 (3): 451–462. DOI: 10.1007/s40299-013-0120-y.
- Pasternak, Rachel. 2005. "Choice of Institutions of Higher Education and Academic Expectations: The Impact of Cost-Benefit Factors." *Teaching in Higher Education* 10 (2): 189–201. DOI: 10.1080/1356251042000337945.
- Paulsen, Michael B. 1990. "College Choice: Understanding Student Enrollment Behavior." *ERIC Publications*. Last accessed April 13, 2025. <https://eric.ed.gov/?id=ED333855>.
- Perić, Nenad, Tatjana Mamula-Nikolić, and Teodora Delić. 2020. "Analysis of Attitudes of GenZ toward Media and Consumption: The Region of Balkans." *Marketing* 51 (3): 210–218. DOI: 10.5937/markt2003210p.
- Perna, Laura W. "Studying college access and choice: A proposed conceptual model." *Higher Education* 21: 99–157. DOI: 10.1007/1-4020-4512-3_3.
- Platz, Stephen, and Dirk Holtbrügge. 2016. "Student Expectations and Experiences in Higher Education: A Comparison of State and Private Universities in Germany." In *International Marketing of Higher Education*, eds. Terry Wu and Vik Naidoo, 171–190. DOI: 10.1057/978-1-137-54291-5_8.
- Prakhov, Ilya, Olga Kotomina, and Alexandra Sazhina. 2020. "Parental Involvement and the Educational Trajectories of Youth in Russia." *International Journal of Educational Development* 78: 102–252. DOI: 10.1016/j.ijedudev.2020.102252.

- Savić, Nebojša, Jelisaveta Lazarević, and Filip Grujić. 2023. "Generation Z's Letter to CEOs." *Ekonomika Preduzeća* 71 (1–2): 129–143. DOI: 10.5937/ekopre2302129s.
- Starčević, Srđan. 2024. „Povratak obaveznog služenja vojnog roka u Evropi – društveni determinizam i perspektive.” *Politika nacionalne bezbednosti* 26 (1): 11–26. DOI: 10.5937/pnb26-50140.
- Stalmeijer, Renée E., Nancy McNaughton, and Walther N. K. A. Van Mook. 2014. "Using Focus Groups in Medical Education Research: AMEE Guide No. 91." *Medical Teacher* 36 (11): 923–939. DOI: 10.3109/0142159x.2014.917165.
- Turner, Anthony. 2015. "Generation Z: Technology and Social Interest." *The Journal of Individual Psychology* 71 (2): 103–113. DOI: 10.1353/jip.2015.0021.
- Vrontis, Demetris, Alkis Thrassou, and Yioula Melanthiou. 2007. "A Contemporary Higher Education Student-Choice Model for Developed Countries." *Journal of Business Research* 60 (9): 979–989. DOI: 10.1016/j.jbusres.2007.01.02.

Александар Петровић*

Министарство одбране Републике Србије

Слободан Радојевић**

*Војна академија, Универзитет одбране, Београд,
Република Србија*

**КВАЛИТАТИВНИ УВИД
У ФАКТОРЕ УПИСА ВОЈНИХ
ВИСОКОШКОЛСКИХ УСТАНОВА
У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ*****

Резиме

Овај рад се бави идентификовањем и анализом фактора који су утицали на одлуке кадета Војне академије (ВА) и Медицинског факултета ВМА (МФ ВМА) да упишу војне високошколске установе (ВВШУ). Циљ истраживања био је да се, путем квалитативне анализе одговора добијених у фокус групама, идентификују разлози и мотиви кадета за упис као и искази којима они вреднују своје одлуке. Теоријски оквир рада ослања се на резултате емпиријских истраживања и теоријска разматрања фактора и модела избора цивилних и војних ВШУ. Истраживање је спроведено на узорку од 32 кадета, а подаци су разврстани и анализирани кроз десет тематских категорија. Резултати указују да је на одлуку кадета о упису на ВВШУ у Републици Србији деловао сложен амалгам потенцијалних фактора социјалне, институционалне и економске природе који су, у највећој мери до сада идентификовани у релевантној научној литератури. Добијени увиди могу послужити као основа за развој инструмента за даља

* Имејл адреса: aleksandar.petrovic@mod.gov.rs; ORCID: 0009-0006-8508-9383.

** Имејл адреса: slobodan.radojevic@va.mod.gov.rs; ORCID: 0000-0001-6071-8151.

*** Истраживање је спроведено за потребе израде докторске дисертације аутора.

квантитативна истраживања и прилагођавање комуникацијске стратегије ВВШУ.

Кључне речи: Војна академија, Медицински факултет ВМА, избор факултета, кадети, војна професија, фокус група.

* This paper was received on April 18, 2025, and accepted for publication at the Editorial Board meeting on May 14, 2025.

*Александар Петровић**

Министарство одбране Републике Србије

*Слободан Радојевић***

*Војна академија, Универзитет одбране,
Београд, Република Србија*

КВАЛИТАТИВНИ УВИД У ФАКТОРЕ УПИСА ВОЈНИХ ВИСОКОШКОЛСКИХ УСТАНОВА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ***

Сажетак

Овај рад се бави идентификовањем и анализом фактора који су утицали на одлуке кадета Војне академије (ВА) и Медицинског факултета ВМА (МФ ВМА) да упишу војне високошколске установе (ВВШУ). Циљ истраживања био је да се, путем квалитативне анализе одговора добијених у фокус групама, идентификују разлози и мотиви кадета за упис као и искази којима они вреднују своје одлуке. Теоријски оквир рада ослања се на резултате емпиријских истраживања и теоријска разматрања фактора и модела избора цивилних и војних ВШУ. Истраживање је спроведено на узорку од 32 кадета, а подаци су разврстани и анализирани кроз десет тематских категорија. Резултати указују да је на одлуку кадета о упису на ВВШУ у Републици Србији деловао сложен амалгам потенцијалних фактора социјалне, институционалне и економске природе који су, у највећој мери до сада идентификовани у релевантној научној литератури. Добијени увиди могу послужити као основа за развој

* Имејл адреса: aleksandar.petrovic@mod.gov.rs; ORCID: 0009-0006-8508-9383.

** Имејл адреса: slobodan.radojevic@va.mod.gov.rs; ORCID: 0000-0001-6071-8151.

*** Истраживање је спроведено за потребе израде докторске дисертације аутора.

инструмента за даља квантитативна истраживања и прилагођавање комуникацијске стратегије ВВШУ.

Кључне речи: Војна академија, Медицински факултет ВМА, избор факултета, кадети, војна професија, фокус група.

УВОД

Крајем седамдесетих и почетком осамдесетих година 20. века, у контексту прихватања маркетиншке оријентације као модела институционалног развоја установа терцијарног образовања, уочено је да на њих неизбежно и недвосмислено делују фактори окружења који утичу и на пословне организације широм света (Vrontis, Thrassou, and Melanthiou 2007, 979). Високо образовање почело је да се посматра као „роба” или „услуга” која се нуди потенцијалним студентима, односно „купцима” или „клијентима”. На универзитетима се, у том смислу, усвојио маркетинг као одговор на изазове: финансијске одрживости, повећане конкуренције, глобализације и промене перцепције образовања у смислу његове тржишне вредности (Maringe and Gibbs 2008, 29–43; 60). Да би институције високог образовања биле у стању да развију ефикасне маркетиншке стратегије и позиционирају се конкурентно, неопходно је да разумеју факторе и препознају законитости процеса доношења одлуке код будућих студената.

Премда су у протеклим деценијама објављени бројни радови који се баве теоријским концептуализацијама и емпиријским истраживањима фактора и модела избора цивилних високошколских установа (ВШУ), у научној литератури скоро у потпуности изостају анализе које се односе на војне високообразовне институције (видети Hemsley-Brown and Oplatka 2015; Paulsen 1990). Једино емпиријско истраживање идентификовано у референтним базама односи се на избор Војне академије у Републици Турској, док у Србији нису позната истраживања која су се систематски бавила овом темом (видети Balik and Vaşpınar 2022). Реч је недостатку који указује на потребу за новим, научно утемељеним увидом у природу и динамику доношења одлука младих који се опредељују за позив официра путем школовања на Војној академији (ВА) и Медицинском факултету

Војномедицинске академије (МФ ВМА) што је и кључни проблем истраживања представљеног у овом раду.

Приликом велике реформе високог војног образовања у Србији у првој деценији овог века, кључне одреднице биле: нормативне и доктринарне претпоставке, образовне одреднице (пре свега Болоњска декларација), дефинисање профила официра и досадашњи резултати истраживања система војног школства (Магџек и Јеремић 2009, 182–183). Прилагођавањем захтевима Болоње, војне високошколске установе у Републици Србији (ВВШУ) учиниле су крупан корак ка интеграцији у јединствени образовни систем и оне се, са својим цивилним панданима, на „образовном тржишту” надмећу суочене са неминовном потребом да разумеју и антиципирају актуелне изазове конкурентности. Проблематика избора ВВШУ нарочиту тежину добија у светлу генерацијских промена и специфичности генерације „Z”, чије комуникацијске навике, вредности и каријерне преференције значајно одступају од претходних генерација (видети Turner 2015; Perić, Mamula-Nikolić, i Delić 2020). Млади данас у великој мери полажу на стабилност и сигурност запослења, али истовремено очекују флексибилност, простор за напредак и уважавање личних вредности, што се у многим аспектима не уклапа у строгу хијерархију и структуру војног система (Savić, Lazarević i Grujić 2023, 130–132; Deloitte n.d.).

Предмет овог истраживања представљају фактори који утичу на одлуку младих да упишу ВВШУ у Републици Србији, с посебним освртом на њихова субјективна тумачења мотивације и вредновање сопствене одлуке о упису. Истраживање је усмерено на разумевање детерминанти у процесу одлучивања о упису и значења која млади приписују војном образовању као иницијалном кораку у предстојећој официрској каријери.

Циљ овог рада је да путем квалитативне анализе резултата фокус групе, идентификује и интерпретира разлоге и мотиве који су утицали на одлуку кадета ВА и МФ ВМА да упишу ВВШУ, као и да пружи увид у њихово задовољство том одлуком. Резултати представљени у раду пружају основни увид у разлоге избора ових специфичних образовних установа и представљају основу за наставак емпиријског истраживања у наредној квантитативној фази.

Анализа се заснива на два међусобно повезана и надопуњујућа аспекта: разлозима и мотивима кадета за упис са једне, и њиховом задовољству одлуком коју су донели са друге стране. На овај начин

могуће је сагледати факторе који би могли да утичу на одлуку младих људи да се одреде за војну каријеру путем школовања на ВВШУ и упоредити их са резултатима научних истраживања у области избора цивилних и војних ВШУ.

МЕТОДОЛОГИЈА

За спровођење квалитативног истраживања коришћен је метод фокус групе. За разлику од групног интервјуа, свог методолошког претече, у фокус групи се акценат ставља на интеракцију међу учесницима (Merton 1987, 556–557). Према Кицингер (Kitzinger 1994, 122) фокус групе су „облик групних дискусија организоване ради истраживања одређеног скупа питања. Група је фокусирана на неку врсту колективне активности. Што је најважније, фокус групе се разликују од шире категорије групног интервјуа експлицитном употребом групне интеракције као истраживачких података” (Stalmeijer et al. 2014, 1). У фокус групи, модератор (или интервјуер) усмерава дискусију на одређену тему или сет питања, подстичући учеснике на размену мишљења. Фокус групе се често користе у раним фазама истраживања, како би се идентификовали обрасци у одговорима учесника, који могу послужити као основа за развој хипотеза које се потврђују или одбацују кроз квантитативна истраживања (Merton 1987, 558). С обзиром на то да у доступној литератури не постоји примењив и научно верификован инструмент (скала) којим би се испитао утицај различитих фактора на избор ВВШУ, те да се, када је реч о цивилним ВШУ у литератури разматрани фактори разликују спрам друштвеног, економског, политичког или географског (регионалног) контекста, квалитативно истраживање у датом случају омогућава да се идентификује сет варијабли који ће дати шири увид у ову проблематику и створити основу за квантитативну фазу емпиријског истраживања.

Истраживање на коме је заснован овај рад спроведено је у априлу 2024. године на основу сагласности ректора Универзитета одбране, начелника Војне академије и декана Медицинског факултета ВМА. Формирана је мешовита група од 32 кадета: 20 са Војне академије (дванаест мушког и осам женског пола) и дванаест са Медицинског факултета ВМА (четири мушког и осам женског пола), равномерно распоређених по годинама студија. Команда Кадетске бригаде обезбедила је заступљеност кадета различитог успеха

и територијалног порекла, у складу са статистичким регионима Републике Србије.

Током фокус групе, учесницима је саопштено да се од њих очекује да наведу разлоге који су за њих били опредељујући у вези са одлуком да упишу војне ВШУ. У првом кругу изјашњавања кадетима је пружена могућност да изнесу један или два главна разлога или мотива. Затим је подстакнута интеракција унутар фокус групе, која је протекла у конструктивној и подстицајној атмосфери, будући да је одређен број кадета током првог изјашњавања био уздржан и штур у одговорима. Након изјашњавања о разлозима и мотивима избора ВВШУ, иницирана је дискусија у вези са задовољством одлуком о упису на ВА и МФ ВМА. Одговори и искази учесника бележени су у унапред припремљену табеларну форму, а потом су класификовани по тематским категоријама, а у складу са претходно обрађеном литературом, припремљени за даљу квалитативну анализу.

РЕЗУЛТАТИ

Након систематизације података добијених од изабране групе на питање о разлозима који су били опредељујући за њихову одлуку да упишу Војну академију, односно Медицински факултет ВМА, добијено је укупно 34 различита одговора представљена и рангирана у Табели 1 према врсти ВВШУ, полу и збирно (вредности % су, ради лакшег тумачења, заокруживане). Највећи број одговора – разлога (12), наведен је по четири пута. Шест одговора има скор 5, што је, уједно и највећи скор, док су по једном наведена три исказа, односно разлога.

Табела 1 – Ранг одговора фокус групе на питање о разлозима опредељујућим за упис ВА и МФ ВМА према учесталости.

R	Одговор	ВА		МФ ВМА		М		Ж		?	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
1	Подршка родитеља.	2	10	3	25	3	19	2	13	5	16
2	Официрима „припада” висок социјални статус.	2	10	3	25	2	13	3	19	5	16
3	У војним школама развијаш способности да савладаш све изазове (и личне и професионалне).	2	10	3	25	3	19	2	13	5	16

4	Војне школе су у предности у односу на цивилне због посебних вештина које се на њима стичу – полагаје се возачки испит, стиче сертификат познавања страног језика, учи скијање и слично.	2	10	3	25	3	19	2	13	5	16
5	Људи који заврше Војну академију или МФ ВМА су зрелији и спремнији за живот од њихових колега из цивилства.	2	10	3	25	3	19	2	13	5	16
6	Сматрао/ла сам себе способним/ном да савладам изазов школовање на ВА/МФ ВМА.	2	10	3	25	3	19	2	13	5	16
7	Важно ми је да после завршених студија имам обезбеђено запослење.	2	10	2	17	2	13	2	13	4	13
8	Зато што сматрам себе патриотом.	2	10	2	17	2	13	2	13	4	13
9	Зато што верујем да сваки човек треба да буде спреман да оружјем брани своју земљу у случају рата.	2	10	2	17	2	13	2	13	4	13
10	Волим ред и дисциплину.	2	10	2	17	2	13	2	13	4	13
11	Желим да током да каријере стекнем висока стручна звања и компетенције.	2	10	2	17	2	13	2	13	4	13
12	Студије на ВА и МФ ВМА нуде јединство теорије и праксе.	2	10	2	17	2	13	2	13	4	13
13	Као официр Војске Србије уживао бих поштовање међу људима које познајем.	2	10	2	17	2	13	2	13	4	13
14	У војној школи подједнако развијаш и дух и тело.	2	10	2	17	2	13	2	13	4	13
15	Зато што је мојој породици војска одувек уживала велики углед.	2	10	2	17	2	13	2	13	4	13
16	Позитиван став мојих другова и другарица.	2	10	2	17	2	13	2	13	4	13

17	Особе из мог ближег окружења имају високо мишљење о војсци.	2	10	2	17	2	13	2	13	4	13
18	Сматрам да сам талентован/а сам за руковођење и командовање.	2	10	2	17	2	13	2	13	4	13
19	Зато што је (ВА/МФ ВМА) је изузетна образовна установа.	2	10	1	8	1	6	2	13	3	9
20	Зато што је школовање бесплатно, а кадети имају и месечне „плате“.	2	10	1	8	1	6	2	13	3	9
21	Одувек сам волео филмове са војном-ратном тематиком.	2	10	1	8	1	6	2	13	3	9
22	Важна ми је предвидљивост каријере.	2	10	1	8	1	6	2	13	3	9
23	Војна академија / МФ ВМА те заиста школује за будућу професију.	2	10	1	8	1	6	2	13	3	9
24	Зато што сам веровао/ла да се на ВА и МФ ВМА користе савремена наставна средства и методе.	2	10	1	8	1	6	2	13	3	9
25	У униформи се осећам моћно.	2	10	1	8	1	6	2	13	3	9
26	Због добрих спортских садржаја.	2	10	1	8	1	6	2	13	3	9
27	Знао/ла сам да ћу, када завршим војну школу, бити изузетно физички припремљен/а.	2	10	1	8	1	6	2	13	3	9
28	Од малена сам од родитеља и ближе родбине слушао приче о војсци и војној тематици.	2	10	1	8	1	6	2	13	3	9
29	Зато што диплома Војне академије или МФ ВМА вреди више од диплома цивилних факултета.	1	5	1	8	1	6	1	6	2	6
30	На Војној академији / Медицинском факултету ВМА, предају врхунски професори.	1	5	1	8	1	6	1	6	2	6
31	Рођен/а сам да будем официр/ војни лекар.	1	5	1	8	1	6	1	6	2	6

32	Као официер Војске Србије имаћу добра примања.	1	5	0	0	1	6	0	0	1	3
33	Војну школу сам уписао/ла јер сам знао/ла да могу да напредујем у служби и стекнем висок чин.	1	5	0	0	1	6	0	0	1	3
34	Уписао сам војну школу јер желим да се осамосталим.	1	5	0	0	1	6	0	0	1	3

Извор: Обрада аутора.

Сваки од кадета дао је најмање један, а највише пет одговора на постављено питање. Највећи број кадета (25 од 32) навео је два одређујућа разлога за упис ВВШУ. Двоје кадета навели су само по један разлог, док је један кадет навео пет одговора. Дистрибуција броја одговора (разлога) према испитаницима приказана је у Табели 2.

Табела 2 – Дистрибуција одговора

Број понављања одговора	1	2	3	4	5
Број кадета према броју одговора	2	25	12	6	1

Извор: Обрада аутора

Током дискусије у фокус групи, забележене су изјаве кадета које рефлектују задовољство одлуком о упису Војне академије односно Медицинског факултета ВМА. Одговори су бележени од стране испитивача и систематизовани у Табели 3. Кадети су имали могућност да се одреде – потврде већи број одговора са којима су сагласни. Од укупно девет евидентираних изјава, изабрано је пет које је изнело, односно потврдило најмање осморо кадета (25% од укупног броја).

Табела 3 – Преглед изјава кадета ВА и МФ ВМА о задовољству одлуком о упису

R	Изјава	ВА		МФ ВМА		?	
		N	%	N	%	N	%
1	Поносан/на сам што ћу постати официер Војске Србије.	10	50	4	33	14	44
2	Војна академија / МФ ВМА ми је био први избор при избору високошколске установе.	8	40	4	33	12	38

3	Када је дошао моменат да конкуришем за упис у ВА/МФ ВМА, нисам има/ла дилему да ли то треба да учиним.	9	45	3	25	12	38
4	Нимало се не кајем што сам уписао/ла ВА/МФ ВМА.	7	35	4	33	11	34
5	Драгој и блиској особи бих препоручио/ла да упише војну школу.	5	25	3	25	8	25

Извор: Обрада аутора

Резултати представљени у овом поглављу чине основу за анализу и категоризацију добијених података који ће бити стављени у контекст релевантне литературе.

ДИСКУСИЈА

Квалитет одговора на питање о мотивима и разлозима избора ВВШУ био је уравнотежен међу кадетима ВА и МФ ВМА. Упркос очекивањима да се одговори кадета ВА и МФ ВМА разликују у значајнијој мери, то није био случај, што би се донекле могло објаснити чињеницом да су и једни и други припадници Кадетске бригаде, да деле животни и радни простор, што је довело до одређене хомогенизације ставова. Такође, на конкретном узорку није могуће закључити да ли постоје значајније разлике у дистрибуцији одговора према полу. У одређеним одговорима примећена је конвергенција мишљења коју, као једну од потенцијалних мана фокус групе, идентификује Мертон (Merton 1987, 555). На пример, одговор да је један од разлога уписа „склоност ка гледању филмова са војном, односно ратном тематиком” наведен од стране једног кадета у првом кругу изјашњавања, накнадно је изнесен још два пута, током дискусије. Сличан случај био је и са одговорима: „сматрао/ла сам себе способним/ном да савладам изазов школовање на ВА/МФ ВМА”, „у војним школама развијаш способности да савладаш све изазове (и личне и професионалне)” и „уписао сам војну школу јер желим да се осамосталим”.

Анализом квалитета и садржаја датих одговора у вези са разлозима уписа ВВШУ, они су систематизовани у десет група и према просечном броју понављања рангирани у Табели 3 од највећег ка најмањем и то:

1. *Културни капитал* – личне склоности и вредности које појединцу преноси породица и друштвена средина у којој одраста (видети Balik and Vaşpınar 2022; Angulo, Pergelova, and Rialp 2010; Chung et al. 2009; Bourdieu 2018). О ову групу одговора сврстани су они који говоре о патриотизму, уверењима да је одбрана земље дужност сваког човека (патриоте), склоности ка реду и дисциплини и љубави према филмовима војне тематике. Ова група одговора могла би се назвати и „Склоност за војној професији” будући да се конкретно односи на природу и темељне вредности војног позива. На војску се, у том смислу, гледа као на важну институцију за стварање националног идентитета и прихватање заједничких вредности (Starčević 2024). Склоност на одређеном позиву одређена истраживања идентификују као кључни фактор избора будућег факултета чији значај превазилази све остале факторе (López-Bonilla et al. 2012);

2. *Статус* – перцепција или жељена слика положаја официра у друштву. Ова група одговора указује на то да је одређен број кадета ВА и МФ ВМА, вероватно под утицајем културног капитала, изградио став о престижу официрске професије и прилици да се на тај начин уздигне на социјалној лествици. Лаура Перна као подлогу свог концептуалног модела избора ВШУ детаљно елаборира социолошке моделе стицања статуса (видети Perna 2006, 110–114). У истраживању које су спровели Лопез-Бонила и сарадници (López-Bonilla et al. 2012) фактор перципираног угледа одређене професије у друштву, поред личне мотивације – склоности ка одређеном позиву, спада у оне који у највећој мери утичу на одлуку о избору ВШУ. Овај фактор избора идентификован је и у истраживању фактора избора ВА у Турској (видети Balik and Vaşpınar 2022);

3. *Лични развој* – идеје о школовању у ВВШУ као прилици да се сазри и овлада способностима и вештинама које се не могу изградити у цивилним школама. Реч је о специфичној групи одговора која се, до извесне мере, може повезати са елитистичком идејом о војној професији, али се издваја у погледу јасно изражене жеље и потребе за личним развојем. Ово би се у ограниченом смислу могло посматрати и кроз призму „социјалних и искуствених бенефита” које у свом раду помињу Календер и Џексон (Callender and Jackson 2008, 413). У наведеном истраживању, испитаници су навели да је: „одлазак на универзитет вредно искуство” те да је „један од најбољих

аспеката одласка на универзитет развој себе као особе” (Callender and Jackson 2008, 413);

4. *Утицај блиских особа* – подршка и охрабрења кадетима који су добили од породице родбине и пријатеља приликом одлуке о упису ВВШУ. Реч је о фактору избора који се врло обимно разматра у литератури (видети Gao, Ng, and Lee 2021; Balik and Başpınar 2022; Prakhov, Kotomina, and Sazhina 2020; Iacopini and Hayden 2017). Иако је утицај родитеља чешће помињан као пресудан у процесу избора установе терцијарног образовања, фокус група је у својим одговорима најчешће везала родитељске подстицаје уз расположење њихове ближе околине у вези са могућношћу да упишу војне школе. Стога су одговори који се тичу утицаја родитеља, рођака и пријатеља сврстани у једну заједничку категорију;

5. *Квалитет војног образовања* – сет одговора који потенцирају спецификум образовне понуде војних високошколских установа и њихових студијских програма односно њихове специфичне институционалне карактеристике. Према раду Бонеме и Ван Дер Велт (Bonnema and Waldt 2008) фактор избора назван „садржај студијског програма” нарочито је важан студентима који разматрају квалитет и релевантност наставног плана и програма у односу на своје академске и професионалне циљеве. Према наведеним ауторима, студенти посебно вреднују академске и практичне компоненте наставе, укључујући начин реализације програма и примењивост знања у односу на њихове личне академске и професионалне циљеве (Bonnema and Waldt 2008, 6–8). Календер и Џексон се у свом раду позивају на став Владе Велике Британије „да ће избор студената бити све важнији покретач квалитета наставе, јер студенти бирају квалитетне курсеве који ће им пружити вештине вишег нивоа потребне током радног века” (Callender and Jackson 2008, 413). Ово објашњава одговоре у којима се каже да је разлог избора ВА и МФ ВМА усмереност њихових студијских програма на јединство теорије и праксе које доноси сет специфичних знања и вештина потребних за професију официра, односно војног лекара што је у сагласју са истраживањима избора ВА у Турској (видети Balik and Başpınar 2022);

6. *Аутоперцепција* – уверења о личним способностима и талентима у контексту предодређености за војну професију. У овој групи одговора систематизовани су они који указују да кадети ВА и

МФ ВМА сматрају себе надареним за позив официра и војног лекара. Уколико се ова група одговора посматра у контексту Чапменовог модела избора колеца, јасно је они откривају сет индивидуалних карактеристика студента које аутор назива склоностима “Aptitude” односно „слика о себи” “Self image” како су то у свом моделу представили Хансен и Литен (видети Chapman 1981; Vrontis 2007, 981–982). Балик и Башпинар издвајају самопроцену способности и талената “abilities” за војну каријеру као значајан фактор избора војне академије у Турској (Balik and Başpınar 2022, 56);

7. *Бенефити* – разлози уписа засновани на доминантно економским параметрима у којима се истичу предности бесплатног образовања, сигурног запослења и очекиване зараде. Извесност или сигурност запослења након завршених студија је у истраживању фактора избора ВШУ у Србији био фактор од највећег утицаја (видети Mitić i Mojić 2020). Важност овог питања наглашава се и другим истраживањима (видети Platz and Holtbrügge 2016; López-Bonilla et al. 2012; Maringe 2006). Одговори да су разлози избора ВВШУ „добре зараде” у складу је, такође, са резултатима низа других истраживања (видети Mitić i Mojić 2020; Delavande and Zafar 2019). Корист бесплатног школовања у војним ВШУ у Србији и месечне стипендије (плате) које кадети ВА и МФ ВМА добијају, а наведени су као мотив за упис, могу се јасно довести у везу са истраживањима која указују на значај стипендија и финансијских бенефита приликом избора цивилних ВШУ (видети Кауе 2021). Готово истоветни фактори избора турске ВА наводе Балик и Башпиар (Balik and Başpınar 2022) који су установили да финансијска стабилност и социјалне бенефиције војне службе уз могућност добијања стипендије избор те ВВШУ чине знатно привлачнијим будућим студентима;

8. *Каријера* – у ову групу сврстани су одговори који се односе на уверења да је војна каријера предвидива те да омогућава напредовање и стицање високог чина, знања и стручних компетенција. Реч је о сету институционалних карактеристика који произилазе из специфичне улоге ВВШУ да школује официре за потребе војске (Morin and Chanut 2018). Наведени разлози у потпуности се поклапају са резултатима истраживања Балика и Башпиара (Balik and Başpınar 2022) који у фактор избора турске ВА назван „Каријерне могућности” убрајају професионални развој и могућности за напредовање што је, како се истиче, привлачно младим и амбициозним људима. У литератури се, осим наведеног рада, овај фактор не разматра на начин који би био

погодан за интерпретацију одговора на питања добијена на фокус групи. Каријерне перспективе се, као појам, у истраживањима чешће везују уз могућност запослења и високе зараде након дипломирања;

9. *Физичка култура* – реч је о специфичној групи одговора која се издвојила по томе што се у њима помињу разлози уписа на ВВШУ због спортских садржаја које нуде и система образовања и обуке којима се форсира развој физичких способности. Потребно је нагласити да се предметни фактор веома ретко помиње у литератури као самосталан, него се његови атрибути углавном вежу за факторе локације, инфраструктуре и квалитета наставних планова и програма. Бонема и Ван дер Валт (Bonnama and Waltd 2008) у свом истраживању, могућност бављења спортом током студија, као фактор одлуке о упису, приписују групи мање мотивисаних студената *Little direction*. Слично су закључили Акрим и Хосеин (Akareem and Hossain 2016, 62) откривајући да студенти који се баве спортом (и ваннаставним активностима уопште) генерално имају нижа академска очекивања од оних који то не чине. Међутим, резултати овог квалитативног истраживања не нуде могућност да се такви наводи потврде. У одговорима који чине групу „Физичка култура” виде се и одређена контекстуална преклапања са групом која је названа – Квалитет војног образовања, конкретно у случају одговора: „У војној школи подједнако развијаш и дух и тело” и „Знао/ла сам да ћу, када завршим војну школу, бити изузетно физички припремљен/а.” Такође, одговор „Због добрих спортских садржаја”, могао би се интерпретирати и као наглашавање значаја спортске инфраструктуре будући да су кадети на фокус групи потенцијално утисак који је на њих оставио спортски центар, атлетска дворана и стадион у оквиру Војне академије. Ипак, за потребе овог рада ова група одговора је издвојена због њихове специфичности и спровођења даљег квантитативног истраживања. Потребно је истаћи да овај фактор није идентификован у истраживању о факторима избора ВА у Турској (Balik and Başpınar 2022);

10. *Репутација* – сет одговора о разлозима уписа на ВА и МФ ВМА заснованих на репутационим карактеристикама ВВШУ. Може се претпоставити да су наведени разлози уско повезани са онима у групи „Културни капитал” и „Утицај блиских особа” будући да је перцепција репутација ВВШУ међу будућим студентима у том периоду морала бити генерисана у најближем окружењу и евентуално, путем медија. У погледу разматрања репутације ВШУ као фактора избора, постоји низ истраживања која директно потврђују њен

утицај (видети Mitić i Mojić 2020; Platz and Holtbrügge 2016; Munisamy, Jaafar, and Nagaraj 2013).

Табела 4 – Преглед одговора по групама

R	Одговор/исказ/тврдња	Фактор	Литература
1	Зато што сматрам себе патриотом.	Културни капитал	Angulo, Pergelova, and Rialp 2010; Chung et al. 2009; Bourdieu 2018.
	Зато што верујем да сваки човек треба да буде спреман да оружјем брани своју земљу у случају рата.		
	Волим ред и дисциплину.		
	Одувек сам волео филмове са војном-ратном тематиком.		
2	У униформи се осећам моћно.	Статус	Balik and Başpınar 2022; Perna 2006; Bourdieu 2018; López-Bonilla et al. 2012.
	Официрима „припада” висок социјални статус		
	Као официр Војске Србије уживао бих поштовање међу људима које познајем.		
3	Људи који заврше Војну академију или МФ ВМА су зрелији и спремнији за живот од њихових колега из цивилства.	Лични развој	Callender and Jackson 2008.
	У војним школама развијаш способности да савладаш све изазове (и личне и професионалне).		
	Уписао сам војну школу јер желим да се осамосталим.		
4	Зато што је мојој породици војска одувек уживала велики углед.	Утицај блиских особа	Gao, Ng, and Lee 2021; Balik and Başpınar 2022; Prakhov, Kotomina, and Sazhina 2020; Iacopini and Hayden 2017.
	Подршка родитеља.		
	Од малена сам од родитеља и ближе родбине слушао приче о војсци и војној тематици		
	Позитиван став мојих другова и другарица		
	Особе из мог ближег окружења имају високо мишљење о војсци		

5	Војна академија / МФ ВМА те заиста школује за будућу професију.	Квалитет војног образовања	Bonnema and Waldt 2008; Akareem and Hossain 2016
	Војне школе су у предности у односу на цивилне због посебних вештина које се на њима стичу – полагаје се возачки испит, стиче сертификат познавања страног језика, учи скијање и слично.		
	Студије на ВА и МФ ВМА нуде јединство теорије и праксе.		
	Зато што сам веровао/ла да се на ВА и МФ ВМА користе савремена наставна средства и методе.		
6	Сматрао/ла сам себе способним/ном да савладам изазов школовање на ВА / МФ ВМА.	Аутоперцепција	Balik and Başpınar 2022; Vrontis 2007; Chapman 1981.
	Рођен/а сам да будем официр/војни лекар.		
	Сматрам да сам талентован/а сам за руковођење и командовање.		
7	Важно ми је да после завршених студија имам обезбеђено запослење.	Бенефити	Kaye 2021; Mitić i Mojić 2020; Delavande and Zafar 2019; Platz and Holtbrügge 2016; López-Bonilla et al. 2012; Callender and Jackson 2008; Maringe 2006.
	Као официр Војске Србије имаћу добра примања.		
	Зато што је школовање бесплатно, а кадети имају и месечне „плате”.		

8	Војну школу сам уписао/ ла јер сам знао/ла да могу да напредујем у служби и стекнем висок чин.	Каријера	Balik and Başpınar 2022; Morin and Chanut 2018; Platz and Holtbrügge 2016; Bonnema and Waldt 2008; Akareem and Hossain 2016.
	Важна ми је предвидљивост каријере.		
	Желим да током да каријере стекнем висока стручна звања и компетенције.		
9	У војној школи подједнако развијаш и дух и тело.	Физичка култура	Bonnema and Waldt 2008.
	Због добрих спортских садржаја.		
	Знао/ла сам да ћу, када завршим војну школу, бити изузетно физички припремљен/а.		
10	Зато што је (ВА/МФ ВМА) је изузетна образовна установа.	Репутација	Mitić and Mojić 2020; Platz and Holtbrügge 2016; Munisamy, Jaafar, and Nagaraj 2013.
	Зато што диплома Војне академије или МФ ВМА вреди више од диплома цивилних факултета.		
	На Војној академији / Медицинском факултету ВМА, предају врхунски професори.		

Извор: Обрада аутора

Уколико би се претходно разматрани одговори, то јест групе одговора, посматрали као потенцијални утицајни фактори на избор ВВШУ, њихова широка генерализација према критеријумима Полсена (Paulsen 1990) или Хемсли-Брауна и Оплатке (Hemsley-Brown and Oplatka 2015) била би ограничавајућа. Полсен факторе избора ВШУ класификује у три широке групе: 1) Карактеристике (будућег) студента – успех у средњој школи, социјално-економски статус, утицај породице и вршњака и личне преференције; 2) Институционалне факторе који обухватају локацију, доступност и квалитет студијских програма, трошкове школовања и селективност пријема; и 3) Факторе окружења који укључују демографске промене, економске прилике и јавне политике (видети Paulsen 1990). У систематском прегледу литературе на тему утицајних фактора на избор универзитета

Хемсли-Браун и Оплатка издвојили су такође три групе фактора и то: 1) Факторе повезане са студентима – демографски и академски; 2) Факторе у вези са институцијом – опште карактеристике ВШУ, исходи и бенефити и квалитети; 3) Интеракцијске факторе између карактеристика студената и ВШУ, који се односе на финансијске аспекте, изворе информација, локацију и физичку доступност (видети Hemsley-Brown and Oplatka 2015).

На пример, фактор (група одговора) *Статус* – који рефлектује перцепцију или жељену слику положаја официра у друштву према Полсену би се могао сврстати у било коју од три широке групе. Будући да *Статус* јасно указује на личне преференције, могао би се тумачити као карактеристика (будућег) студента. Такође, ова група одговора итекако има везе са перцепцијом институционалних карактеристика ВВШУ у ужем, а војске (кровне организације) у ширем смислу. На крају *Статус* је скопчан и са ширим друштвеним и економским приликама у друштву што би га могло сврстати и међу факторе окружења. Мисаони експеримент са истом варијаблом, у контексту класификације Хемсли-Брауна и Оплатке (2015), даје сличан резултат. *Статус* је у великој мери рефлексивна карактеристика будућег кадета, али такође и својстава институције чији припадник (кадет) жели да постане. Уз то *Статус* има и интерактивну компоненту јер као фактор избора утиче и на будућег кадета и на институцију не придајући, притом, ексклузивном пољу утицаја ни једног ни другог.

Претходни закључак објашњава чињеницу да Балик и Башпинар (Balik and Bařınar 2022) приликом истраживања утицајних фактора избора ВА у Турској, нису прибегавали генерализацији, већ управо спецификацији утицајних фактора ради њиховог прецизнијег и јаснијег разматрања што би и у овом случају било примереније.

На основу хетерогености идентификованих фактора у овом квалитативном истраживању може се претпоставити да модел избора ВВШУ у Републици Србији највероватније не би показао искључиве атрибуте класичних социјалних модела стицања статуса већ би могао да поседује и одређене карактеристике економских модела улагања у људски капитал (видети Perna 2006). Овако добијена типологија може послужити као основ за конструкцију инструмената у даљој квантитативној анализи избора ВВШУ у Србији.

ЗАКЉУЧАК

Резултати добијени на фокус групи упућују да су кадети ВА и МФ ВМА одлуке о упису највероватније доносили на основу ставова и мишљења о војсци и војној професији формираних у детињству и раној младости под утицајем породице и блиских особа. За њих школовање у Војној академији и Медицинском факултету ВМА представља прилику за уздизање на социјалној лествици и афирмацију својих перципираних склоности и талената те развој психофизичких способности.

Предности школовања на ВВШУ они виде у усмерености њихових студијских програма на стицање конкретних знања и вештина потребних за предстојећу службу, могућностима за стицање додатних квалификација те обезбеђеном запослењу, извесном каријерном уздизању и финансијским бенефицијама војне службе. Војне ВШУ за њих имају репутацију академске изузетности и елитизма у односу на њихове цивилне пандане.

Узевши у обзир свеобухватност добијених одговора и њихову разноврсност, може се закључити да одлука о упису ВВШУ представља резултат деловања више међусобно повезаних личних, породичних, институционалних и ширих друштвених фактора. Ово истраживање пружило је почетни квалитативни увид у област која до сада није била у довољној мери истражена у научној литератури.

Ограничење овог истраживања огледа се, преваходно, у релативно малом узорку и могућем утицају групне динамике на искреност појединих одговора што је и једна од наглашених мана методе фокус групе. У ограничења би се, такође, могло убројати и то што се истраживање svelo искључиво на кадете ВА и МФ ВМА и није обухватило кандидате за упис. Такође, ретроспективност истраживања је потенцијално могла довести до деформације ставова испитаника, нарочито оних који припадају вишим годинама студија, па је могуће да су, под утицајем вишегодишњег живота у војној средини они у одређеној мери кориговани.

Упркос наведеним ограничењима, добијени резултати пружају солидну основу за креирање инструмената и хипотеза за наредну квантитативну фазу истраживања, која ће, уз употребу одговарајућих статистичких метода, на далеко већем узорку, омогућити јасније и прецизније сагледавање утицајних фактора које младе опредељују за упис ВВШУ.

У светлу савремених изазова маркетинга високог образовања, специфичности актуелне генерације и позиционирања војне професије као једном од мноштва каријерних избора који се нуде младима, ово истраживање може послужити као смерница за осмишљавање и прилагођавање промотивних активности ВА и МФ ВМА, у складу са очекивањима и вредностима циљне групе.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Akareem, Husain Salilul, and Syed Shahadat Hossain. 2016. "Determinants of Education Quality: What Makes Students' Perception Different?" *Open Review of Educational Research* 3 (1): 52–67. DOI: 10.1080/23265507.2016.1155167.
- Angulo, Fernando, Albena Pergelova, and Josep Rialp. 2010. "A Market Segmentation Approach for Higher Education Based on Rational and Emotional Factors." *Journal of Marketing for Higher Education* 20 (1): 1–17. DOI: 10.1080/08841241003788029.
- Balik, Hasan, and Adem Başpınar. 2022. "Psychometric Evaluation of the Factors for University Choice Scale in a Military Academy." *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi / Istanbul University Journal of Sociology* 42 (1): 45–63. DOI: 10.26650/sj.2022.42.1.0101.
- Bonnema, Jeanne, and De la Rey Van der Walddt. 2008. "Information and Source Preferences of a Student Market in Higher Education." *International Journal of Educational Management* 22 (4): 14–27. DOI: 10.1108/09513540810875653.
- Bourdieu, Pierre. 2018. "The Forms of Capital." *The Sociology of Economic Life* 78–92. DOI: 10.4324/9780429494338-6.
- Callender, Claire, and Jonathan Jackson. 2008. "Does the Fear of Debt Constrain Choice of University and Subject of Study?" *Studies in Higher Education* 33 (4): 405–429. DOI: 10.1080/03075070802211802.
- Chapman, David W. 1981. "A Model of Student College Choice." *The Journal of Higher Education* 52 (5): 490–505. DOI: 10.1080/00221546.1981.11778120.
- Chung, Kim-Choy, David Holdsworth, Yongqiang Li, and Kim-Shyan Fam [Chung et al.]. 2009. "Chinese 'Little Emperor', Cultural Values and Preferred Communication Sources for University Choice." *Young Consumers Insight and Ideas for Responsible Marketers* 10 (2): 120–132. DOI: 10.1108/17473610910964705.

- Delavande, Adeline, and Basit Zafar. 2019. "University Choice: The Role of Expected Earnings, Nonpecuniary Outcomes, and Financial Constraints." *Journal of Political Economy* 127 (5): 2343–2393. DOI: 10.1086/701808.
- Deloitte. n.d. "2025 Gen Z and Millennial Survey." *Deloitte*. Last accessed April 13, 2025. <https://www.deloitte.com/global/en/issues/work/content/genz-millennialsurvey.html>.
- Gao, Fang, Jacky Chi Kit Ng, and Wincy Wing Sze Lee. 2021. "Are the Effects Always Positive? Rethinking the Role of Parental Social Capital in the University Choice Process." *International Studies in Sociology of Education* 32 (3): 717–739. DOI: 10.1080/09620214.2021.1886596.
- Hemsley-Brown, Jane, and Izhar Oplatka. 2015. "University Choice: What Do We Know, What Don't We Know and What Do We Still Need to Find out?" *International Journal of Educational Management* 29 (3): 254–274. DOI: 10.1108/ijem-10-2013-0150.
- Iacopini, Luna, and Martin Hayden. 2017. "The Role of Parents in University Choice: Evidence from Vietnam." *The Asia-Pacific Education Researcher* 26 (3): 147–154. DOI: 10.1007/s40299-017-0335-4.
- Kaye, Neil. 2020. "Evaluating the Role of Bursaries in Widening Participation in Higher Education: A Review of the Literature and Evidence." *Educational Review* 73 (6): 775–797. DOI: 10.1080/00131911.2020.1787954.
- Kitzinger, Jenny. 1994. "The Methodology of Focus Groups: The Importance of Interaction between Research Participants." *Sociology of Health & Illness* 16 (1): 103–121. DOI: 10.1111/1467-9566.ep11347023.
- López-Bonilla, J. M., Barrera Barrera, R., Rodríguez Serrano, M. Á., López-Bonilla, L. M., Palacios Florencio, B., Reyes Rodríguez, M. C., and Sanz Altamira, B. [Lopez-Bonilla et al.]. 2012. "Reasons Which Influence the Students' Decision to Take a University Course: Differences by Gender and Degree." *Educational Studies* 38 (3): 297–308. DOI: 10.1080/03055698.2011.598690.
- Marček, Jan, and Radun Jeremić. 2009. "Higher military education system reform in the Republic of Serbia: Serbian Army mission and the Bologna Process." *Vojno delo* 61 (4): 129–185.
- Maringe, Felix. 2008. *Marketing Higher Education: Theory and Practice*. New York: McGraw-Hill Education.

- Maringe, Felix. 2006. "University and Course Choice." *International Journal of Educational Management* 20 (6): 466–479. DOI: 10.1108/09513540610683711.
- Merton, Robert K. 1987. "The Focused Interview and Focus Groups: Continuities and Discontinuities." *Public Opinion Quarterly* 51 (4): 550. DOI: 10.1086/269057.
- Mitić, Sanja, and Dušan Mojić. 2020. "Student Choice of Higher Education Institutions in a Post-Transitional Country: Evidence from Serbia." *Economic Research* 33 (1): 3509–3527. DOI: 10.1080/1331677x.2020.1774794.
- Morin, Gabriel, and Véronique Chanut. 2018. "Who Drives an Officer's Career, the Individual or His Institution? The Case of French Officers." *International Review of Administrative Sciences* 86 (2): 388–406. DOI: 10.1177/0020852318768005.
- Munisamy, Susila, Noor Ismawati Mohd Jaafar, and Shyamala Nagaraj. 2013. "Does Reputation Matter? Case Study of Undergraduate Choice at a Premier University." *The Asia-Pacific Education Researcher* 23 (3): 451–462. DOI: 10.1007/s40299-013-0120-y.
- Pasternak, Rachel. 2005. "Choice of Institutions of Higher Education and Academic Expectations: The Impact of Cost-Benefit Factors." *Teaching in Higher Education* 10 (2): 189–201. DOI: 10.1080/1356251042000337945.
- Paulsen, Michael B. 1990. "College Choice: Understanding Student Enrollment Behavior." *ERIC Publications*. Last accessed April 13, 2025. <https://eric.ed.gov/?id=ED333855>.
- Perić, Nenad, Tatjana Mamula-Nikolić, and Teodora Delić. 2020. "Analysis of Attitudes of GenZ toward Media and Consumption: The Region of Balkans." *Marketing* 51 (3): 210–218. DOI: 10.5937/markt2003210p.
- Perna, Laura W. "Studying college access and choice: A proposed conceptual model." *Higher Education* 21: 99–157. DOI: 10.1007/1-4020-4512-3_3.
- Platz, Stephen, and Dirk Holtbrügge. 2016. "Student Expectations and Experiences in Higher Education: A Comparison of State and Private Universities in Germany." In *International Marketing of Higher Education*, eds. Terry Wu and Vik Naidoo, 171–190. DOI: 10.1057/978-1-137-54291-5_8.
- Prakhov, Ilya, Olga Kotomina, and Alexandra Sazhina. 2020. "Parental Involvement and the Educational Trajectories of Youth in Russia." *International Journal of Educational Development* 78: 102–252. DOI: 10.1016/j.ijedudev.2020.102252.

- Savić, Nebojša, Jelisaveta Lazarević, and Filip Grujić. 2023. "Generation Z's Letter to CEOs." *Ekonomika Preduzeća* 71 (1–2): 129–143. DOI: 10.5937/ekopre2302129s.
- Starčević, Srđan. 2024. „Povratak obaveznog služenja vojnog roka u Evropi – društveni determinizam i perspektive.” *Politika nacionalne bezbednosti* 26 (1): 11–26. DOI: 10.5937/pnb26-50140.
- Stalmeijer, Renée E., Nancy McNaughton, and Walther N. K. A. Van Mook. 2014. "Using Focus Groups in Medical Education Research: AMEE Guide No. 91." *Medical Teacher* 36 (11): 923–939. DOI: 10.3109/0142159x.2014.917165.
- Turner, Anthony. 2015. "Generation Z: Technology and Social Interest." *The Journal of Individual Psychology* 71 (2): 103–113. DOI: 10.1353/jip.2015.0021.
- Vrontis, Demetris, Alkis Thrassou, and Yioula Melanthiou. 2007. "A Contemporary Higher Education Student-Choice Model for Developed Countries." *Journal of Business Research* 60 (9): 979–989. DOI: 10.1016/j.jbusres.2007.01.02

Aleksandar Petrović*

Ministry of Defence of the Republic of Serbia

Slobodan Radojević**

*Military Academy, University of Defence,
Belgrade, Republic of Serbia*

QUALITATIVE INSIGHT INTO FACTORS OF ENROLLMENT IN MILITARY HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN THE REPUBLIC OF SERBIA***

Resume

This paper explores the factors that influenced the decisions of cadets at the Military Academy (MA) and the Faculty of Medicine at the Military Academy (MF MMA) to enroll in military higher education institutions (HEIs) in the Republic of Serbia. The research aimed to identify, through qualitative analysis of focus group responses, the reasons and motives behind cadets' enrollment decisions and their reflections on those decisions. The theoretical framework of this paper is based on empirical research findings and theoretical considerations regarding the factors and models of HEI selection, applicable to both civilian and military contexts. The study was conducted with the approval of the University of Defense and involved a sample of 32 cadets. The data was classified and analyzed into ten thematic categories: *cultural capital, status, personal development, influence of close relationships, quality of military education, self-perception, benefits, career prospects, physical culture, and reputation*. The results reveal that the decision of cadets to enroll in military HEIs in the Republic of Serbia was shaped by a complex mix of social, institutional, and economic factors, many of which have already been identified in relevant scientific literature. The insights gained from this study can provide a foundation for developing an instrument for

* E-mail address: aleksandar.petrovic@mod.gov.rs; ORCID: 0009-0006-8508-9383.

** E-mail address: slobodan.radojevic@va.mod.gov.rs; ORCID: 0000-0001-6071-8151.

*** The research was conducted for the purposes of the author's doctoral dissertation.

future quantitative research and refining higher education institutions' communication strategies.

Keywords: Military Academy, Faculty of Medicine of the Military Medical Academy, cadets, HEI choice, military profession, focus group.

* Овај рад је примљен 18. априла 2025. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 14. маја 2025. године.